

(46.m.)

VASÁRNAP

A „Győri Független Ujság“

MELLÉKLETE.

1891.

Okt.

(48.)

Wilt Mária.†

(Arcképpel.)

Szörnyű módon végezte életét a legfényesebb művészi tehetségek és lelkek egyik ihletett örököse, Wilt Mária asszony: leugrott egy bécsi ház negyedik emeletéről és szörnyet halt.

A nagy énekesnő már harmincznégy éves asszony volt, mikor arra a gondolatra jutott, hogy énekesnővé legyen. Férje, egy Wilt nevű bécsi mérnök, nem bírta eltartani családját és sok adóssága végső bukással fenyegette. Az asszony, kinek csodaszép hangját már az ötvenes években bámulták egy-egy mise előadásán, elhatározta, hogy énekelni tanul és színpadra lép. Gänsbacher, kinek elmondta szándékát, szánó mosolygással fogadta, mert az új növendék abban a korban volt, mikor más énekesnők már a visszavonulásra gondolnak és azonfelül szerencsétlen külseje is arra vallott, hogy színpadra sohasem léphet. Szeretelenül magas és testes volt, arca rut, mozgása nehézkes.

— Asszonyom — mondá neki a zene-mester — önnek legalább is tizenöt évvel ezelőtt kellett volna kezdenie a művészi pályát.

Wilt Mária.

Mikor azonban meghallotta hangját, ezt a páratlan drámai erejű és fényű szopránt, sikerrel biztatta és így történt, hogy 1865-ben a gráci színpadon fölépített. A közönség rögtön feledte a szerencsétlen külsőt és elragadtatással tapsolta a bámulatos orgánumot és művészetet. Gráczból Velenczébe, onnan Londonba ment és mindennütt a legfényesebb sikereket aratta.

Később a bécsi operához szerződött, melynek tiz évig volt tagja és egyaránt remekül énekelte a nagy drámai és koloratürszerepeket.

Mikor művészetének hírével telve volt a világ és midőn már nagy vagyont szerzett össze, családja folyton pénzt akart belőle kiereszkölni és e sok luzavonának az lett a vége, hogy elvált férjétől, ki, hogy pressziót gyakoroljon rá, szerződést kötött vele, hogy száz-ezer forint birság terhe alatt többé Bécsben nem lép fel. Ez a presszió okozta azt, hogy Wilt Mária pályája utolsó éveit folytonos vándorlásban töltötte, leginkább a budapesti operához kötve magát egy-egy időre. Legutoljára harmadéve énekel Budapesten a filharmonikusok hangversenyén és ekkor veték észre először, hogy az immár 58 éves művészo tüneményes

hangja is vesztetni kezdi régi pompáját. Férfjától néha busás díjon megváltotta a jogot, hogy Bécsben is fölléphessen és ott igazi zenei ünnep volt, ha újra hallhatták őt.

A nagy énekesnő tragédiája, ha hinni lehet, onnan származott, hogy tisztes kora daczára sem birt szívével és bele-szeretett nagy hévvel egy 24 éves fiatal emberbe, ki még egyetemi hallgató volt Grácban, hol Wiltné utolsó két évét töltötte. Az ifju azt hitte, hogy viszonyuk ideális barátság lehet; Wiltné azonban minden áron felesége akart neki lenni. Ekkor látták, hogy Wiltné esze nincsen helyén. A fiatal embert, ki egy uri háznál nevelésködött, Meránba küldték növendékeivel. A boldogtalan teremtés azonban utána utazott szíve választottjának. Ekkor történt, hogy Wiltné 100,000 forintot hagyott a gráci egyetem szegény sorsu hallgatóinak, nyilván a fiatal nevelő iránti rokonszenvétől indítatva. Rokonsága hamar tébolydába küldte, de csakhamar elbocsátották az orvosok, mint tökéletesen ép elméjűt.

Ez időben szakított vele a fiatal nevelő végképpen, mire Wiltné rendkívüli lelki gyötrelmek közt töltött el másfél évet Salzburg mellett egy Leopoldkron nevű kastélyban, hol egyes egyedül lakott egy öreg szolgálával, folyton elszakadt fiatal emberére gondolva. Egy bécsi barátnőjének panaszkodott, hogy a télen nem tud majd mit csinálni. Mikor barátnéja Bécsbe hívta, hogy ott szórakozzék, sirva válaszolá: „Bécsbe nem mehetek, mert ha őt más karján lát-nám, az halálom volna. Ezután gör-csös zokogás közt beszélt el, hogy kedvese azt monda neki, hogy nem ve-heti nőül azt, a ki már öreganyja le-hetne.

És sorsa mégis Bécsbe vitte, hol pil-lanatnyi elmezavarában fölment a Zwet-ter-udvar negyedik emeletére és onnan levetette magát egy ablakon keresztül, éppen a Bezecky intendáns lakásával szemben.

Szörnyet halt

Egyetlen sor irást sem hagyott hátra, a mi csak megerősíti azt a föltevést, hogy a nagy énekesnő egy gonosz ro-hamtól meglepve, szédült bele rette-netes elhatározásába . . .

Halotti imádság

Halotti némaság a tájon . . .
Keservek átka lelkeken,
Bús érzet rezg át szűmő fájón,
Fel üdvöm mért nem lelhetem?

A kis madár keletre szállott,
Ott szép tavasznapja süt,
De én, ha járnám a világot,
Csak búra lennék mindenütt.

Vadász Lajos

A levél.

A levél az írásnak közlekedésre szánt kiállítására ezen írásmód az írás általános fejlődésével mindig lépést tartott. A levél már az ősidőkben mint a hírközlés alakja szerepelt, a melylyel mintegy vele járt a közleménynek mások előtt való eltitkolása. Az írás első stadiumaiban ezt a czélt, a titoktartásra könnyen el lehetett érni s nem igen kellett különös óvrendszabályokhoz folyamodni, mert hiszen azt csak az írástudók fejthették meg; mindazáltal a legrégebb időkben is nyoma található annak, hogy a személyeknek ily távolba való közlekedésére szánt írás különös alakú volt s azt le lehetett zárnai.

Eszter könyvének 3-ik része 12 és 13-ik versében olvassuk: „Előhivat-tatának annakokáért a királynak írő-deákjai, az első hónap tizenharmadik napján és irának őszinte ugy, mint megparancsolta vala Hámán a király fejedelmeinek és a hadnagyoknak, kik a tartományokban valának és minden népek fejedelmeinek, minden tartományoknak, kinek-kinek mind az ő szokott írása szerint és minden nemzetnek az ő nyelve szerint, Assverus királynak neve alatt irának és megpecsétlék a király gyűrűjével. És elküldték a leveleket a postáktól a királynak minden tartományába . . .” Tudjuk továbbá a bibliából azt is, hogy Dávid király Uriast levelének kézbesítésére használta, a minek a tartalmáról biztosan nem birt tudomással, mert különben a következményt megelőzte volna.

Hasonlóképen eseteli a költő Homer Iliásában (VI., 155.), hogy miként kézbesített Proitos Bellerophonnak egy levelet, a melynek tartalma szerint a levél Proitos vejének, Lykia királyának való kézbesítésekor a halál vár. Egy a nápolyi muzeumban levő ó-egyptomi vázán ez képletileg is jelenetve van, a mint azt az egy kép bizonyítja. Proitos megett, a ki éppen a levelet egy összefűzött és elzárt diptychon alakjában Belleuophonnak átadta, neje Antéva áll, a ki a megöletési tervet megvetett szerelem miatt gondolta ki, míg Bellerophon pegazusát tartja gyep-lőjénél fogva.

Némelyek azt állítják, hogy Atossa királyné Cyprus leánya és Xerxes anyja találta fel a levélírást; míg ellenben Diodor Stabrobates indiai királynak Semiramishoz intézett levelét tartja a legrégebbnek. A legvalószínűbb az, hogy Egyiptom a levél tulajdonképeni őshazája, minthogy ott az általános mivelt-ség fejlettsége és a papyrus feltalálása által inkább megvoltak azok a fölté-telek, a melyek mellett a levélbeli köz-lekedés létrejöhetett és jelentőségre vergődhetett.

Egy másik kép egy ó-egyptomi Ben-nihattanban Chnumhotep sírboltjában talált falfestmény másolatát őrizte meg,

a mely körülbelül Krisztus előtti 2000 évnvi időből való és egy szemita törzs bevándorlását jelenti. Ez már a levélbeli közlésnek két módját, alak-ját mutatja, tudniillik a nyílt levelet, vagy talán összehajtott levelet, a mely esetben az írásos oldalt a néző felé fordított részen czimnek lehet venni és a tekeresalakban elzárt levelet.

A papyrus mellett az összehajtott, összetett táblácskák már említett alak-ját mint levélbeli közlekedési eszkö-zöket leginkább használták; a küldöncz ezeken mindjárt a választ is meghozta. Propertius elegiáiban (III. 22.) ilyen táblák (tabellae) elveszése miatt panasz-kodik, a melyeket annyiszor váltott kedvesével. Bár azok nem voltak valami rendkívüli alakúak és különösen ékesek, a tett szolgálatoknál fogva reá nézve értékesek és drágák voltak; mint most a mint a költő panasz-kodik:

Me miserum! his aliquis rationem scribit avarus,
Et ponit duras inter ephemeridas —

talán valami zsugori ember számadá-sának feljegyzései szolgálnak.

A levelek írásmódjában különféle szo-kásokhoz tartották magukat az emberek s pedig a levél alakja, a szokásos for-maság, udvariasság az egyes korszakok szerint különböző volt. Ebből és a mivelttség alacsony fokából lehet meg-magyarázni azt, hogy a régi levelek irálya nehézkes, hosszadalmas volt.

A levéls és mindennek daczára ele-ven szellemi mozgalmat idézett elő s az irodalom sokat köszönhet e mozga-lomnak. A történelem nem egy meg-bebecsülhetlen kincsét bir például ama levelekben, melyeket Plato, Aristo-teles, Isokrates, Perikles és mások irtak. Augusztus császár előtt a legelőkelőbb és legbefolyásosabb ró-maiak irtak politikai tartalmu leveleket, melyek legtöbbször többszörösítés ut-ján terjesztettek azon czélból, hogy a politikai eszmék és nézetek nagyobb körökben legyenek megismertetve. E szokás később egész szellemi harc-zot idézett elő s a levélírók nem sokára az irály választékosságára, a gondolatok rövid és velős kifejezésére is gondot kezdtek fordítani. Hírlapok hiányában a levelek voltak az írástudók folytonos összeköttetését fentartó szellemi kap-csok. Cicero leveleiben már oly költői irálylyal találkozunk, melyet bámulnunk kell Augusztus idejében a gyakorlati életbölcészlet és erkölestán magvait Seneca és Plinius írott levelekben hintették el és Symmachus, Anto-nius, Sidonius levelei szintén a mivelttség hatalmas emelőivé váltak.

A középkorban, midőn az iróanyagok is még mindig kezdetlegesek voltak, a levélírás sem fejlődhetett oly mérvben, a mint azt várni lehetett volna. A per-gamen, a mire leginkább utalva voltak a levélírásnál, igen drága volt s így a levél írása és küldése a nagy közön-ségre szintén költséges volt. Ezenkívül

a 12-ik és 13-ik században írni és olvasni is kevesen tudtak, tehát úgy az írásnál, mint az olvasásnál a nem mindig megbízható írnokokat és olvasókat kellett igénybe venni.

Mindezen körülmény nem volt kedvező arra nézve, hogy a levélírás terjedhessen, fejlődhessen. Új és soha nem sejtett lendületet a levélírás csak a rongypapíros feltalálásával és elterjedésével nyert. Az új anyag minden tekintetben alkalmasnak mutatkozott a levélírás és váltás céljaira.

A mint a levélbeli közlekedés, a levélforgalom növekedett, szükségessé vált a levelekként használt anyagot a célhoz alkalmazni. Főleg annak terjedelmét és súlyát kisebbítették, miáltal ismét a tömeges továbbítás, szállítás könnyebbített meg. Ezután nem sokára külön, a levélpapíros gyártási módja fejlődött ki.

A különösen e célra gyártott levélpapírost manapság már minden kulturállamban használják és pedig a köznépközött is mindinkább terjed az. Ki tudná már ma csak elősorolni is azt, hogy milyen és hány fajta levélpapíros van; minden célra külön, megfelelő alakú, színű és díszítésű levélpapírost használhatunk olcsó árért s minden kereskedő és foglalkozású ember saját munkakörét és énjét visszatükröző díszítésű, jelvényű és feliratu levélpapírossal lepi meg ügyfelét, — nem is szólva a szerelmi ömlengésekre szánt, a szerelmesek nem ritkán túláradó érzéseinek megfelelő különös és leleményes alakokról, díszítésekről, színekről stb.

A mi a levél lepecsételését, illetőleg lezárását, leragasztását illeti, ez szintén igen régi eredetű. Eleinte a csomagoló zsinóron olyan csomókat kötöttek, hogy azokat csak a beavatottak voltak képesek feloldani. Azután a zsinórok végeit úgy a tekercseknél mint a viaszktábláknál agyaggal vagy viaszkkal ragasztották le. Az ugynevezett pecsét-agyagnak a használata talajdonképen Ázsiában volt honos, mert csak Kiszsiában találtak e célra alkalmas agyagot. Midőn Ciceró Flaccust védte, egy Ázsiában kiállított okmányt mutatott fel, a minek valódiságát azzal igazolta, hogy az ázsiai agyaggal van lezárva, „tehát, a mint mindennap látható, Ázsiában minden nyilvános és magán levél lepecsételtek.” Ellenben a vádló által csatolt okmány hamis voltát azzal indokolta, hogy az viaszkkal volt lepecsételve, tehát azt nem is állíthatták ki Ázsiában.

Hogy a klasszikus ó-korban a levelek lepecsételése mennyire divatban volt, legjobban bizonyítja ama legnagyobb részt igen művészi metszett pecsétgyűrűk nagy száma, miket az egyiptomi időkben főleg pedig a római birodalom virágzásai korából találtak s mint Tarnóczy Gusztávné 1877. évi gyűrű-

kiállításából láttuk, azok gyűjteménye művelődési szempontból igen érdekes.

A középkorban kétféle levelet különböztettek meg, úgy mint a „literae clausae” és „literae patentes.” A zárt leveknél a viaszpecsét magán a levélen volt, úgy hogy annak tartalmát csak a pecsét feltörése után lehetett elolvasni. A „literae patentes”-eknél ellenben a pecsét csak függött azokon; de az azért oly lényegesen szükséges volt az okirat bizonyító erejéhez, hogy már a pecsét pusztá megsérülése elégséges volt az okmány érvénytelenné tételére. Az elküldésre szánt levelek ezenfelül legtöbbször vászonzacskókba varrattak.

A viasz helyébe talán csak a 16-ik század közepén jött a még most is használt pecsétviasz. Mint sok ipari találmányt ezt is a kínaiaknak tulajdonítják, a kiktől a portugálok hozták Európába Franciaországba 1640. körül a Kelet-Indiában járt Rousseau kereskedő hozta be a pecsétviaszt, Rousseau, miután Párisban vagyonát egészen elvesztette, a „gummilaknak” gyártása által igyekezett magát fenntartani. Longueville asszony ezen, a levéltitok megőrzését rendkívül elősegítő iparczikket XIII-ik Lajos udvaránál megismertette, mire az úgy elterjedt, hogy a szerencsés gyáros nem sokára roppant vagyon felett rendelkezett.

Azonban nem sokára kezdték belátni azt, hogy a pecsétviasz használata nehézkes, azt használatkor előbb meg kell olvasztani. Kezdték a buzalisztból készített ostyát használni. Az ostya mellett alkalmazták az enyvezett vagy gummizott pecsétjegyet papirokból, a mely manapság nagyon el van terjedve. Ma már a közönséges levélforgalomban a pecsétviasz használata csaknem egészen megszűnt. A forró égő alatt levő országokkal való forgalomban postailag el is van tiltva, mert a pecsétviasz a hőség folytán megolvad s nem csak a pecsét semmisül meg, hanem a többi leveleknek is kárára van az ragadósága miatt. Az enyvezett levélboríték ma leginkább el van terjedve.

Volt ötven év előtt Brightonban egy Brewer nevű könyvkereskedő a ki főleg íróeszközöket árult. Kirakatában a legnagyobb és legkisebb alaku írópapíros volt látható. A fürdő női közönsége a kedves kis alaku papírost nagyon megszerette s csak úgy kapkodta. Igen de most megint a nők azon akadtak fel, hogy miként hajtsák össze és czimezzék ezen kis lapokat. A kereskedői szellem megtalálta ennek a módját is. Brewer borítékokat csináltatott, a mik megint nagyon tetszetek a nőknek s annyi megrendelést kapott, hogy az ő primitív kézi eszközeivel nem bírta a szükséges mennyiséget előállítani. Ekkor a londoni Dobbs és társa czéggel szövetségbe lépett, a melyik aztán gyárilag készítette a csinos levélborítékokat.

Hogy ezen gyártási iparág mennyire fejlődött, bizonyítja az, hogy Angliában 4, Franciaországban 3 millió levélborítékot készítenek naponként.

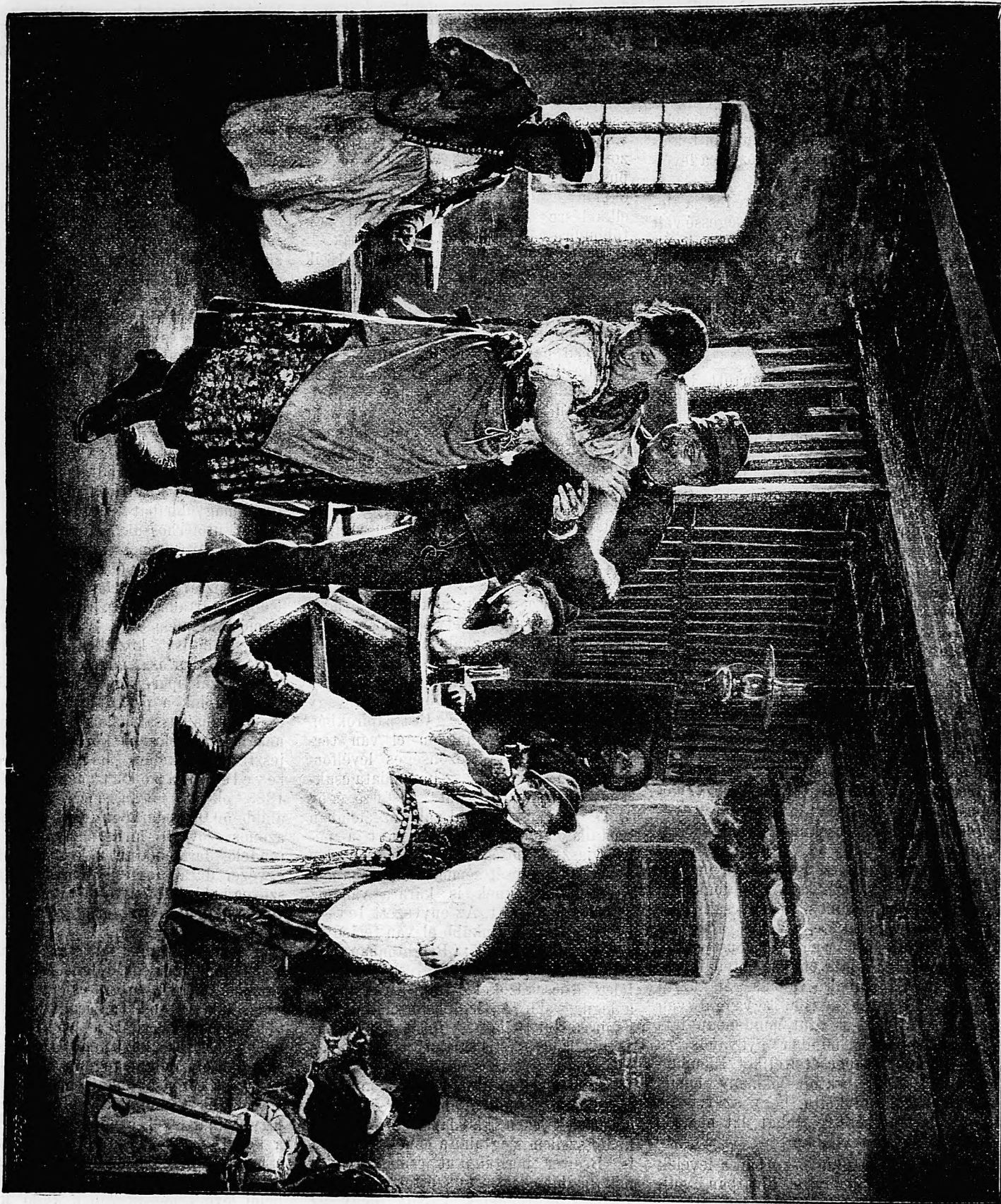
A mit fentebb a levélpapírosokról mondtunk, ugyanaz áll, a levélborítékokra nézve is. Szerelmes levelekre s más bizalmas közlésekre a legolcsóbb, átlátszó papíros nem igen alkalmas; ezek alakjának csinosnak kell lenni és olyannak, hogy a titkokat ne árulja el. A kereskedők számolnak a súlytal; ilyen leveleknek könnyűnek és terjedelmeseknek kell lenni. Ma már minden célra, minden alkalomra találunk megfelelő feliratu és díszítésű levélborítékot; sőt ezek a feliratok és jelképek az ősrégi jelképes írás utvesztőjébe vinne bennünket, ha a posta nem figyelmeztetné az illetőket, hogy tessék csak a levélben és nem a levélen levelezni, vagy szakszerűleg: „a levélboríték külső részére a czimen, a feladó nevével vagy czimén kívül mást nem szabad írni.”

De még az sem elég! A szükség leleményessé teszi nem csak az embert, hanem az állatot is. A műveltség terjedésével megszorodtak igényeink is s mert későn kezdtünk mozogni, kelle-ténél nagyobbabba léptünk, hogy minél előbb utólrhessük nyugoti szomszédainkat. A rohamos haladásban kezdett az erőnk meg a pénzünk fogyni s az állampénztár ma Danaidák hordója. Ennek tartalma szaporítását célozta a mostani nem csak vaskezü, hanem mély belátása közlekedési miniszter, Baross Gábor is; midőn azon célból, hogy hazai iparosaink, gyárosaink és kereskedőink a postai levelező lapokat is felhasználhassák üzleti hirdetményeiknek minél szélesebb körben leendő terjesztése érdekében, „h i r d e t m é n y e s l e v e l z ő l a p o k a t” léptetett életbe 1888. október 3-án, melyeken a legalább 50,000 darabot (egy és ugyanazonos szövegű hirdetményvel) megrendelő darabonként 2 krt, és minden egyezer darab legfeljebb nyolc azonos szövegű hirdetményt tartalmazó levelező lap után tíz forintért adja darabját el.

A levélborítékok feliratai és czimelei a postának igen sok dolgot és fejtörést okoznak. Erről egész és igen mulatságos könyvet lehetne írni, de e helyen kénytelenek vagyunk a lehető legszűkebb korlátok közt mozogni s csak egy pár oly dolgot fogunk felhozni, a mi olvasó közönségünket érdekelni fogja. Kezdjük a kínaiak levélczimezésével. Egy kínai levél czimének a fordítása a következő: „Tiszteletteljesen kérem a hivatalt, hogy ezen levelet Hingpóba sziveskedjék küldeni és a város falain belül levő Chien-utezában kellő kérdészködés után a Mao családnak átadatni, e melyik az átveendő. Alázattal kéri Güng Chang az Amoy-kereskedelmi bizottság tagja.”

Éppen kivül a kínaiak igen szeretnek

No ne izeljen!

Faint, illegible text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side.

a keresztnevet sem felejtette el a czimbe irni. Az egész országban évenként sok ezerre megy az egésztelen czimű levelek kézbesítése. Hány esetben csak azért nem lehet a levelet kézbesíteni, mert a czim olvashatlan, azaz a rossz irás miatt lehetetlen kibetűzni valami biztosat. Nem is akarjuk emliteni a város- és helységnevek pontos megkülönböztetését, midőn Rimaszombat helyett „Batyi“, Ipolyság helyett „Ság“, Hajdunánás helyett „Nánás“, Hajdudorogh helyett „Dorogh“ stb., áll. Hát még a külföldi városok megnevezése milyen! A postahivataloknak a czim kellő elolvasására vagy meg épen tanulmányozására nincs ideje. Száz meg száz egyenlő nevű helység van, a mi a levelezésre valóságos baj, ha a közönség a megkülönböztető jelzőket vagy épen nem, vagy nem elég világosan és olvashatóan írja ki.

Angol nyelven a kézbesíthetlen leveleket „dead letters“ névvel jelölik. A megjelölésből egy különös eset történt, a mit még nem akarunk szó nélkül hagyni. Egy kis német városba egy Észak-Amerikába szólott levél a következő hivatalos megjegyzésekkel érkezett vissza „not called for“ és a hátulsó oldalon a hivatalos stampiliával: Dead letter office. A feladó a bélyegnyomatot így magyarizta: „dead“ annyi mint „tolt“ (halott), tehát a czimzett meghalt: „letter office“ annyi mint postahivatal és az aláírás. Minthogy örökségről volt szó, a feladó a postaigazgatóhoz fordult kellő magyarázat miatt, minek folytán a dolog végre felvilágosodott.

Az 1886-ik évi hivatalos postastatistika tájékoztató bennünket arról, hogy mennyit haladtunk 1867 óta. Míg 1868-ban 322 millió levél, levelező lap adatott fel 5,798 millió portomentes levél mellett, addig 1886-ban 173.171 millió levél és levelező lap 21.745 millió portomentes levél mellett. nem is számítva ide a pénzes leveleket.

Tagadhatlan az, hogy valamely ország levélforgalma az általános műveltség leghűbb fokmérője. A mely mérvben kevesbedik valamely országban az irás nem tudók száma, abban az arányban emelkedik a posták által évenként szétvitt leveleké.

Manapság a levélírók által helyes, világos utlevéllel (czim) ellátva a levelek hatalmas hullámokban áramlanak a földteke körül s a tömeges ár a kellő figyelemmel és tapintattal részére kijelölt csatornákon biztosan folyik le, míg végre folytonos lüktetés mellett a legkisebb ererskébe is behatol, mely által aztán az egyes összeköttetésbe jön a világgal. Azok a régi korlátok és gátak, a melyek az áramlást majdnem minden ország határára megakasztottak, megszüntek; a siető utasok mindenütt előzékenyen és egy perc vesztése nélkül a helyes utra irányíttatnak, mihelyt

út-, és ajánló levelük rendben van; tudniillik az a kis színes postaértékjegy, a mit ma magyarul frankójegyeknek kell hivatalosan nevezniük.

Rácz Sándor.

Csak egyet szeretett.

— Regényvázlat. —

Olyan emberről írok én most, a kiből sok volt az idealizmus; meg olyan asszonyteremtésről, a kinek a vérében forró realizmus csörgedezett. De azért a történetem nem olyan, mint a lamachai lovagé, a kit apródja, ez a telivér póshancz, hiven kísért örömkön s bajokon keresztül, hanem más-milyen. Ilyen:

Azóta nem derült fel Teller Iván kedélye, hogy az anyját eltemette. Mikor annak az emeletes, szerény háznak az udvarában fölállították a koporsót, az együgyü, kíváncsi háznép mind csak azt emlegette: „Kár, most hal meg; most, a mikor a fiu már jó állásban van s annyit keres, hogy hová hamarabb kiragadhatja a nyomorból!“

Igen: az a szomorú faalkotmány sokat foglalt magába: jövendő örömeket meg tárgyát egy oly ember gyöngédségének, a kinek csak egy volt a czélja: a szülője boldogsága. A halál napszámossai, a kik útott, közönbös arcczal viszik a koporsót, de hogy sejtik, hogy ők most egy embert fosztanak meg tettei rugójától. A háznép, mely a „látványosság“ után eloszlik, nem érti, nem tudja, hogy milyen árva az, kinek senkije sincs; a ki bolyong az emberrengetegben, a nélkül, hogy tisztásra érhetne. Iván napokig úgy volt, mintha sirhalmokon járna. A betük, a miket a hivatalban vetett, mintha fekete keresztet volnának, az emberek csak árnyak, melyek jobbról, balról elsuhannak mellette. Az egész világ nagy temető, nyomasztó, bántó csöndességgel, a melyből ki akart szaladni, el akart menekülni valahová. Vannak élethelyzetek, hogy a léleknek terhére van a test, a melyet szívesen lerázna magáról, hogy aztán ott röpködhessen, a hol akar.

A bánat csak olyan, mint a sivatag; az ember ha benne van, kikivánczik belőle és örömet elcseréli a jelen fájdalomait a nemlét gyönyörével.

Az én hősem is közeljárt már az örökkévalósághoz; de bolyongásai közepette egyszer megpillantott valakit, a ki, ha nem is vidította föl, de elszédítette, mámorba ejtette. Ez a csodaszülő teremtés, szöghajával és ragyogó szemével elbűvölte a vevőit, a kik bejártak a külvárosi szatócsüzletbe, melyet ketten gondoztak: ő és a testvére, egy rendes, szöke szépség, lankadó szemekkel. Jóra való két leány volt a fekete Gina meg a halvány Mili; mint a hajuk színe, különböző volt a termé-

szetük és csak abban voltak egyek: hogy fölvaltva nézték ablakukból a járókelőket. Olesó és kellemes kedvtelés; így látták meg, melyik ismerősük jár gyakrabban arra, tehát érdeklődik melegebben irántuk és így látták meg, a városrész leányait egyedül vagy párosan, és ha párosan, melyik ifjuval röjják az utcát. Ez a külváros külön kis falu a fővárosban; ha éjszaka tiltott csók csattan valahol, másnap már beszélnek róla a templomban, vagy este, séta közben, a Duna partján. Az ablaknál a fekete tartott egyszer „inspekziót“, a mikor Iván meglátta. Meglátta, bement és vásárolt valamit. Másnap megint, harmadnap újra és aztán minden nap. Törzsvásárlóvá lett és a sok holmiból már egész kis boltot hordott össze a lakásába. Félénk, ügyetlen volt ez a komoly hivatalnok, a ki eddig csak két asszonnyal érintkezett: a bábával meg az anyjával. A leányokhoz alig szólt; még a szökével szemben bátrabb volt, pedig a fekete néha csintalankodott vele. Az apró dévajások szöveget ütöttek a fejébe. Hátha mindez a vonzalom külső jele, hátha Gina szereti?

Hazament, le is ütött botjával egy akáczpalántát és úgy csipegette az ismert refraint: „Szeret!“ — Elpirult erre a dologra, mint egy hajadonka, a kinek először vallanak szerelmet; elpirult ez a gyerekember és odahaza fölütötte a katona-könyvét, a melyben benne volt a személye leírása: termete közép; arca hosszukás; haja barna; szemöldöke fekete; szeme barna; orra rendes; fogai rendesek; különös ismeretű jele nincs. Ej, de hogy nincs: botránnyosan szerelmes.

Mikor másnap ismét uton volt a „paradicsom“ felé, biztosra vette, hogy csak ki kell mondania és meghallgatják szerelmét. Azt hitte a naiv ember, hogy szívért szívét és kézért kezét mindenkoron kaphatni. Pedig csak reá kellett volna gondolnia, miért vonzódik ő a két leány közül a feketéhez és nem a szökéhez: belátta vón, hogy a leányszív nem óragép, a melyet minden ember kettyegésre bírhat az órakulccsal.

Körmönfontan kezdte az ügyét:

— Milyen az ön férj-ideálja, Gina?

— Három dolog, a mikre ügyet vetek a férfinál: „a szem, bajusz és a fogak“.

— Egyéb semmi?

— De. Legyen az alakja szép sudár, hogy a mikor együtt megyünk az utcán, megbámuljanak az emberek.

— Hát hozzám eljönne-e feleségül, Gina?

A leány kaczagott.

— Vegye el a nővéremet.

A szöke elpirult és kiment az üzletből. Magukra maradtak.

— Ön házasságszerző szerepet játszik, a mikor itt — a maga kezéről és az én boldogságomról van szó. Miért vona-

codik? Tán rossz embernek tart, garázdaságokat hallott rólam?

— Ön jó ember, derék, szorgalmas ember, mondják, hallom, szelid, házias ember, tehát jó férj és boldog is lesz, ha — elveszi a nővéremet.

Szólt és kiment. Milit küldte be.

Egy ideig csönd volt, majd rákezdte a szóke:

— Ön minden áron sógorom akar lenni. Hallotta, mit kíván a nővérem? Nos, ő fekete vagy szóke férfit akar. Maga pedig, Iván ur, a langyos közép-úton jár, olyan se hus, se hal: barna férfi; vonja le ebből a faktumból a konzekvenciákat.

Mili elmosolyodott, a kérő elborult.

— Tehát ön azt hiszi, hogy hasz- talan.

— Azt is ajánlanám, fődözze másutt az apró szükségleteit, olyan helyen, a hol a színérezék nincs túlerősen kifej- lődve.

Teller is kaczagott:

— Lemondani tehát? Megpróbáljuk, megpróbáljuk.

És dudorászva ment kifelé. A szende szóke pedig bánatos lett egyszeriben. Jól tudta, hogy ez a naiv, ez a „lan- gyos“ barna ember, a ki forrón szeret, vissza fog még jönni, vissza, vissza. A légy sem bánja, ha a tüz elhamvasztja; elröpköd, de újfent visszatér a perzselő lánghoz.

A komoly tisztviselő, a ki szereteté- nek sugaraít nem szórta ezerfelé, ha- nem összegyűjtve egy lényre halmozta, nem tadott az érzéseitől szabadulni. Ugy volt, mint a játékos, a ki egy kártyára teszi mind az ingó-bingóját: ha a koczka rosszra perdül, a talajt elvesziti a lába alól. A kis lakásban, otthon, kivette az anyja képét és hosz- szan nézte, hogy a jószágos vonásokból olvassa ki, mint cselekedjék. Ez a kép juttatta ismét eszébe, hogy egyedül van, nagyon egyedül. Ez a csend itt a szobákból, kell, hogy kipusztuljon és helyet adjon esicsérgésnek asszony üde ajakáról.

„Vedd el a szókét“, — szólt valami belülről; ő szeret, tisztel, jó feleség lesz.

— De hogy vehetném el, a mikor nem öt szeretem, hanem a másikat? — vetette föl önmaga ellen; — azt a világszép, de kaczer teremtést!

Hja, a milliom elmélet mind hiába van; vajmi ritkán iránytűje az ész az érzelmek tengerének.

Másnap este Iván megint ott volt a leányoknál.

— Eljöttem, hogy ismétellem, a mi- ket mondtam; azt hittem, szabadulha- tok. Megtévedtem, rabja vagyok. Ezek a pajzán fürtök itt, mindenütt előttem lengenek; ez a fekete szem mindentől kiragyog; ez a piros ajk mint az érett

cserezsnye, egyre hivatógatólag int. Csó- kolni akarom, ölelni akarom, csókolni, ölelni végeszakadatlan!

Gina elkomolyodott.

— Ha elmennék, ha el is mennék magához, de hü lenni, hü lenni nem tudnék. Ha az a valaki eljönne, az az éjszin haju, akkor . . .

Elhallgatott. Ránczba futott a hom- loka, haragtól, boszúságtól talán. Az a valaki nem jön, csak ígér, bizom tehát; de a veréb itt van: csak meg kell fogni.

— Jól van; beleegyezem, Tellerné leszek. Mikor akarja? Egy hó, egy hét mulva, vagy holnap? Jó lesz holnap, siessünk!

*

Megesküdtek. Gina csak azt kötötte ki, hogy egy hétig leányasszony marad- hasson, még a nővérével lehessen együtt. Iván minden este eljött hozzájuk. A hatodik nap estéjén csak Mili volt odahaza.

— Gina elment és levelet hagyott az ön részére, sógor.

— Levelet? Fölbontotta, olvasta, fa- kóra vált az arca színe. Odanyújtotta a sógornénak, hogy olvassa föl:

„Kedves férjem!“

Hóbortos teremtés vagyok. A pillanat behatásától szédültem az ön karjaiba, holott félek, irtózom tőlük. Elmenekü- lők most hát — a mi nászutunk elől. Feldúltam a testvérem meg a magam nyugalmát, az ön boldogságát; rossz asszony vagyok, hitvány, léha teremtés. Tudom, mi nagy botrányt cselekszem; de a mikor engem is mindenüvé elki- sértek az ideálm fürtjei; a bajusza, a szeme, a miket úgy nem találtam fel Önben. Közös a hibánk: én is csak egyet szeretek; de ez az egy — nem Ön.

— Mennyi cinizmus — szólt Mili.

— Okosság mégis — jegyezte meg a „férj“.

— Ha az asszony első lépése már ballépés, akkor a férj mindjárt elmehet a maga útjára; másfelé, messzire.

— Az a bajsztulajdonos, a kihez „elmenekült“, sokat járt be hozzánk. Már sulykoltak is a dologról, pedig csak ártatlan udvarlás volt az egész; de mégsem ártatlan: ime itt a követ- kezménye. — Mit kezd Ön, „sógor?“

— Semmit; elmegyek vacsorára.

És ment — haza, a kis lakásba. Oh, milyen jó lett volna fölverni ezt a csöndességet zajjal, robajjal. Izzé-porrá törni, zuzni mindent, a mi kézzel fog- ható. Nem tört, nem zuzott össze sem- mit; csak a nyugalma, az volt össze- zúzva. Elmerengett és — zokogott. Vihar helyett permeteg. Az röptiben tisztítja a légment, ez lassan, szeliden, de jöltevoen hat. Megfogta a „felesége“ képét, mely nászruhában ábrázolta Gi- nát. Odatette az anyja képe mellé;

hadd legyen a két halott egymás mellett.

— Hogy is mondotta a józan szóke leány? „Ajánlanám, fődözze másutt apró szükségleteit“. Miért is hogy meg nem fogadtad a tanácsát, te komoly ember?

*

Eszteendeje mult a szókesnek. Mili elhivatta a „sógort“.

— Hír érkezett; rossz hír: Gina meghalt. — A jó ur persze tárt ka- rokka fogadta és átélte vele a bitor- lott mézesheteket. Galambpár módjára éltek, a míg egyedül voltak. Egy napon az Ön „házibarátja“ megszökött. A bünös asszony, irták nekem, szégyel- lett visszatérni. Elbujdosott, gyöngén, betegesen elpusztult, mint egy tehetet- len utszéli koldus. . . . Egyetlen kincsét reám hagyta, el is küldötték, itt van: egy kicsiny, drága jószág. „Ha ér- dekli? . . .“

— Lássam!

A sógorné kihozta a pólyás babát: — Ime, itt van.

Iván nézte vizsga tekintettel: — Gina, szakasztott Gina. A szöghaj, az örökragyogó szem és az ajk, mely min- dig tiltakozott a csókom ellen.

Gondolkodott.

— Adja ide ezt a gyereket nekem, vagy legalább „felezzük meg“. Nappal Önnél, este nálam lesz.

És be sem várva a feleletet, fölkapta, megfogta és csókot nyomott a gyermek ajakára. A jövő szeret foglaloja. Megtalálta az élete célját: e kisedet fölneveli szépre, nagyra és olyanra, hogy ne szokják meg egykor a nász- utazás elől.

Megcsókolta újra. E gyermekkel a kezében gyerekké lett: sirt, nevetett, ugrándozott.

— Te nem tiltakozhatol, te hunczut firma te, mint egykor valaki, a kire úgy hasonlítasz!

A „sógornő“ ábrándosan nézte ezt a „langyos, barna“ embert, a ki ezt az idegen gyereket így tudta szeretni. A kis fattyu pedig kapott csókot kettőt, hármát, számíthatatlan sokat.

Cruciger.

Őszi dal.

Őszre fordult az idő már,
Más vidékre száll a madár;
Szárak fáról hull a levél
Letépdosi az őszi szél.

Szétnézek e hervadáskor,
De nem hangol le mint máskor
Nekem az a hulló levél
Uj tavaszról, lombról beszél.

Szálló madár visszajő majd,
Szárak falomb újra kihajt,
Boru után derül az ég
Bánat után, boru után
A szivre is jó tavasz még . . .

Róna Béla.

LENA.

VITTORIO BERSEZIO REGÉNYE).

Olaszból fordította: V. SZŐCS GÉZA.

(Folytatás.)

— Óh köszönöm! — kiáltott fel a leány örömmel. — Mily jó ön, Federico — most még sokkal jobban szeretem.

S azzal az ajtóhoz szaladva, még egy csókot intett a grófnak, majd eltűnt boudoirja ajtaján.

Visszatért barátnőjéhez, ki szivszorongva várt reá — s átadván neki a gróf tárczáját, mosolyogva mondá:

— Itt van édesem — siess atyádhoz — talán még nem lesz késő — ugy-e mondtam, hogy minden jól lesz?

Mialatt a két leányka örvendezett, a gróf komoly arccal bámult maga elé, a zsöllyeszékben ülve.

A fiatal leány felé közeledett:

— Gróf ur — dadogta vérszíves arccal — én igazán nem vagyok képes önnek a jóságát megköszönni.

A gróf felállott:

— Kérem, kisasszony — felelé szintén elpirulva.

A leány eltávozott.

Santefiora marquisenának nem nagyon volt tetszésére ez a kölcsönös elpirulás.

Nem vetted észre a különös magavi-
seletet, melyt Federico egy idő óta tanusít? Nekem teljességgel nem tetszik.

A leány rendkívül elkomolyodott e szavakra, mire anyja jónak látta vigasztalni:

— Csak úgy gondoltam, leányom. De nincsen semmi az egész dologban — ne busulj hát, kis madaram — hiszen Federico mindig a régi marad irántad.

— Érzem, hogy meghalnék, ha ő hűtlen lenne, mondta a leányka még mindig szomorúan.

— No ezt nem vártam tőled; hát jobban szeretted őt, mint édes anyádat?

— Dehogyan, csak —

S ezzel elkezdett sírni.

Santafiora marquisené szépen megsimogatta a leánya szöke fejét, s szépen az ölébe vette.

De azért ott maradt szívükben a tövis.

XVII.

Két levél.

Mikor Lena hazaérkezett, édes apja nagy örömmel hallotta a jó hírt. Szegény ember! Egészen kétségbe volt esve, ez vala az utolsó szalmaszál, a melybe kapaszkodhatott.

Édes, kedves leányom — mondá.

— Igaz, mi, a mig oda voltál, egy levél érkezett számodra, a melyben kérődnek a nagybátyja tudatja, hogy nem mutathatja be ma neked az öcscsét, mert a szerencsétlen beállott barátnak.

Lena nagy nyugtalanságot érzett ezekre a szavakra.

Istenem, ha Alberto volna!

Mikor az anyja közbeszólt: Még van egy másik levél is. Ime, itt van.

— Kérem őket.

— Itt van mind a kettő.

Lena dobogó szívvel vette át a leveleket. Az első így szólott:

„Van egy férfi a világon, a kinek legfőbb vágya az, hogy maga által szerettessék. Ennek az embernek minden szívdobbanása, minden gondolata egyedül az öné. Rendelkezzék vele tetszés szerint. Gazdag vagyok, s mindent megtehetek, a mivel csak örömet szerezhetek egy nőnek. Szeretem, erre esküszöm. Ha azt akarja, hogy találkozzunk, úgy tegyen este az ablakába lámpát vagy gyertyát, vagy akármi más jelt.“

A leány gondolkozott egy pár percig. Aztán gépíleg nyult a másik levél után. S azt is felbontván, olvasni kezdte.

Az így hangzott:

„A ki ezeket a sorokat írja, örökre bucsuzik a világtól és annak örömeitől. Nagyon csalódtam, a minek oka — legfőképpen ön, kisasszony.“

Igen! Önt — téged szerettelek, a mint csak egy fiatal szív szeretni képes. Édes álmainak tárgya, egyetlen reménységem te voltál egyedül. De te nem szeretsz, láttam, látom. Ez kétségbe ejt, ezért lemondok a világról.

En voltam az az ismeretlen, a ki olyan sokszor elsétáltam, elálldogáltam ablakaid előtt. Már elhatároztam, hogy az égnek szentelem magamat, a mikor utamba került egy leány, a kiért elhagytam a szent utat. De megbűnhődtem érte; összetört szívvel tapasztalom...

Légy boldog teljes életedben, ezt kívánom neked. Környezzen olyan hődolat és szeretet, a mely szépségedet megilleti. Te nem tehetsz róla, hogy nem szeretsz: a szívnek nem lehet parancsolni.

Légy boldog leendő férjeddal, a kit te választottál magadnak. Ne kelljen csalódnod, ne kelljen rám gondolnod soha; rám, a ki úgy szerettelek, mint csak ember szeretni, imádni képes.

Nem vádoló senkit, egyedül csak önön-magamat. Egyedül én voltam az okozója szerencsétlenségemnek, a melyet más emberfia falán könnyebben tudna venni, de én nem vagyok reá képes.

Isten veled Lena, szívemnek egyetlen bálványa, imádoztja, Itten veled. Imádkozni fogok érted — Isten veled!

Alberto.

(Folyt. köv.)

Október az idő...

Október az idő annak is a vége, Járom a tarlókat két határ szélébe. Lovam ballagva lép ez a nemes állat Befutott nagy földet, nem csoda ha fáradt. Oda viszi utja hol a láthatáron A mély árnyu erdő fekete határt von, Hallgat a rengeteg lombja egyre gyérül, Hűvösek az éjék és az erdő vénül.

Hol a régi pompa? ... Utólszor itt járva Virágos pázsiton járt a lovam lába. Millió dal zengett, napsugara játszott, Lombok koronáján smaragdként szikrázott. Mint egy szép menyasszony oltári díszében Boldogan mosolygva úgy tűnél föl nekem, Abrándokba vesztő, illatot lehelő Gyönyörű fiatal vadvirágos erdő. —

Oda van, vége van, ilyen a mi üdvünk... — Régi jó barátom most már összeillünk. Recsegő avaron jár a lovam lába, Ismerős dal nekem a szelelő sirása. Egymásnak panaszlunk, egymásnak beszélünk, Annyi csalódásunk, annyi veszteségünk. Aztán frigyre lépünk a tarlózó őszszel, Temesse be hulló sárga falevéllal.

De lesz még kikelet! s ha a tavasz eljő Daltól szerélemtől zeng újra az erdő. Hej csak én borongok búmmal akkor is még, Bánt engem a tavasz, meg egy régi emlék. Az emlék, hogy jártam napsugaras tájon Veled barna kis lány tavaszi virágom, S hogy te most is járod isten tudja kivel... Temessük el azt is hulló falevéllal.

Hallgató.

A tó dalaiból.

— Lenau. —

A sima tó fölött árad
A hold szende, méla fénye,
Fonva halvány rózsaszálat
A sásnak zöld füzerébe.

Ott a dombon szarvas halad,
Tekintve a néma éjbe,
A sás között a szárnyas had
Meg-megremeg néha félve.

Le kell sütnöm szemem sirva
S lelkem mélyén átalvezeg
Mint egy esendes esti ima
A rád való emlékezet.

Feleki Sándor.

Képtalány.

Számrejtvény.

Kozmovszky Ödön és nejétől.

- 11, 13, 49, 56, 20, 51, 5, 43. Szenvedély.
- 51, 22, 15, 48, 21, 44, 15, 37, 47. Hires angol költő.
- 30, 31, 3, 56, 8, 34. Jekai egy csinos beszélya.
- 39, 60, 38. Telen láthatz elegend.
- 40, 53, 8, 56, 42, 45, 59, 48, 1. Csillagkeplet.
- 6, 28, 33, 29, 18. Ásvány.
- 19, 52, 10, 13, 25, 7, 57. Kedvelt virág.
- 43, 54, 32, 2. Állat.
- 26, 16, 12, 13, 24, 59, 4, 27, 14. Telt gyümölcs.
- 50, 1, 9, 29, 35, 53, 61. Főváros Ázsiában.
- 41, 35, 17, 58, 53, 23, 46, 57, 18. Ennek nemes a hivatás.
- 36. Egy betű az abc elejéről.
- 1-61. Petőfi Sándor egyik költeményének két első sora.

A mult számban közölt talányok megfejtése:
A képtalányé: Régiségi leletek.

A számrejtvényé:

De habár rangjával kissé nagyra van az uri rend,
Nem mondhatni, hogy nem gondol a köznéppel
oda'ent.